

ขอบคุณภาพจาก <https://goo.gl/HHGZeZ>

การสร้างฐานข้อมูลจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสาน เพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์

Building Data Base of E-san Wall Painting
for Creative Economic Product Designs

สุทธิพงศ์ ศรีชุมพล¹

Suttipong Srichoumpol

E-mail: 444pom@gmail.com

ณัฐพงศ์ พุดกล้า²

Nattapong Phudlar

ประสาน กำจมนนกุล³

Parsan Kamchonmanukun

¹ PhD student Doctor of Philosophy Department of Cultural Studies Faculty of Culture, Mahasarakham University

² Advisor, Department of Cultural Studies Faculty of Culture, Mahasarakham University

³ Advisor, Department of Cultural Studies Faculty of Culture, Mahasarakham University

บทคัดย่อ

ประวัติความเป็นมา วิธีการสืบสานงานจิตรกรรมช่างพื้นบ้านในการสร้างคุณค่า และมูลค่าทางวัฒนธรรม เป็นการสร้างองค์ความรู้และร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้จิตรกรรมช่างพื้นบ้านได้รับความสนใจและเผยแพร่สู่สาธารณชนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสาน 2) เพื่อรวบรวมตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อเป็นฐานข้อมูลการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 3) เพื่อศึกษาตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ พื้นที่ที่ทำการวิจัยคือ 1. จังหวัดขอนแก่น วัดสระบัวแก้ว วัดสวนวาริพัฒนาราม 2. จังหวัดมหาสารคาม วัดโพธาราม วัดป่าเรไรย์ 3. จังหวัดนครพนม วัดหัวเวียงรังสี 4. จังหวัดอุบลราชธานี วัดทุ่งศรีเมือง วัดศรีนวลสว่างอารมณ์ 5. จังหวัดนครราชสีมา วัดโคกศรีชะเกษ วัดปทุมคงคา เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม มีการเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม ระหว่างเดือนสิงหาคม 2556 ถึงเดือนกรกฎาคม 2557 ข้อมูลภาคสนามได้จากการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนาจากผู้รู้ 26 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ 27 คนและผู้ให้ข้อมูลทั่วไป 27 คน นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีการแบบสามเส้า วิเคราะห์จากภาพ 300 ภาพ จำนวนตัวละครที่พบ 3 ประเภท มนุษย์ สัตว์ และสิ่งสมมุติตามจินตนาการ ข้อมูลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยด้าน ประวัติความเป็นมาของตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานและรวบรวมตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานการแสดงออกทางด้านความคิดให้เห็นคุณค่าในผลงานนิยมการเลียนแบบ การเห็นความงามในธรรมชาติแล้วเลียนแบบไว้ให้เหมือนทั้งรูปร่าง รูปทรง สีสน รูปทรงที่สวยงาม และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ถ่ายทอดลงไปในงานเป็นการสร้างงานให้ดูมีความรู้สึกต่าง ๆ ทั้งที่เป็นอารมณ์อันเนื่องมาจากเรื่องราวและอารมณ์ของศิลปินที่แสดงจินตนาการ แสดงความคิดฝันที่แตกต่างไปจากธรรมชาติและสิ่งที่พบเห็นอยู่เป็นประจำ ศิลปะมีลักษณะรูปแบบตนเองไม่ถือเอาความเป็นจริงตามธรรมชาติเป็นสำคัญ จึงสร้างสรรค์ศิลปะให้บังเกิดความงามที่เหนือขึ้นไปจากธรรมชาติตามรสนิยมและความรู้สึกของต้นลักษณะรูปแบบที่สร้างสรรค์โดยจินตนาการ วรรณกรรมได้มีการนำเสนอรูปแบบใหม่ทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหาที่การแสดงออกทางความคิดในแง่มุมต่าง ๆ สภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วิธีการดำเนินชีวิตของผู้คนในยุคสมัยปัจจุบัน

สภาพปัจจุบันและปัญหาประวัติความเป็นมาของตัวละครในวรรณกรรมจากภาพ

จิตรกรรมฝาผนังอีสานและรวบรวมตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสาน การแสดงออกทางด้านความคิดให้เห็นคุณค่าในผลงานนิยมการเลียนแบบ การเห็นความงาม ในธรรมชาติแล้วเลียนแบบไว้ให้เหมือนทั้งรูปร่าง รูปทรง สี สัน รูปทรงที่สวยงาม และเทคนิค วิธีการ

รูปแบบที่เหมาะสมการสร้างฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสานพบว่ามีความเห็นใน แนวเดียวกันและคล้ายคลึงกัน รูปแบบการอนุรักษ์เกี่ยวกับความเชื่อนั้นต้องจัดให้มีการบรรจุ ให้หลักสูตรของโรงเรียนทั้งระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา จัดนิทรรศการในเรื่องฐาน ข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสานเป็นระยะ ๆ จัดทำหนังสือเรื่องฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสาน การสร้างคุณค่าทางด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ศิลปะจาก เรื่องราวของภาพ กลุ่มของภาพ ภาพตัวอย่างเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ 5 ชนิด ได้แก่ เสื้อยืด แก้ว หิ้งพระประดับผนัง ภาพติดผนัง และลดทอนประดับผนังอาคาร โดยรวบรวมฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสานให้อยู่ในแหล่งเดียวกัน จัดตั้งให้เกิดการอนุรักษ์ต่อไป

โดยสรุป การสร้างฐานข้อมูลการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ควร ให้มีการอนุรักษ์ฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสาน โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลมีแหล่ง รวมเก็บฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสานแบบเดิม ๆ และแบบปัจจุบัน จัดในลักษณะของ พิพิธภัณฑ์ฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสานตามท้องถิ่น รัฐบาลมีการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ศิลปะ จิตรกรรมอีสาน

คำสำคัญ: ภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสาน, การออกแบบผลิตภัณฑ์, เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์, การสร้างฐานข้อมูล

Abstract

History of how to preserve folk art in value creation knowledge and solve problems together to make folk painting get more attention and publicity than now a day. This research is a quantitative research aimed at 1) To study the history of characters in the literature from E-san Mural 2) To collect characters in the literature from E-san Mural to design Creative Economy Products database, 3) To study character in Literature from E-san Mural cultural to product design. The research area ; 1) Khonkaen province, Sa Bua Kaeo temple, Sanuan Wari temple, Phatthana Ram temple, Mahasarakham province ; Photharam temple, Pa Re Rai temple, Nakhonphanom province ; Hua Wiang Rangsi temple, Ubon Ratchathani province ; Thung Simueang temple, Si Nuan

Sawang Arom temple , Nakhon Ratchasima, province ; Khok Srisaket temple , Pathum Khongkha temple, Pathum Khongkha temple. The struments used for the study were questionnaire survey, and group interview. Both fields data are collected between August 2013 – July 2014. Data field from surway, observation, interview , Focus group interview, Some data were obtained from 26 knowledgeable groups, practices group were 27 persons and general 27 persons. The data were triangulated to test the reliability and then descriptively analyzed.

The research results, The history of expression of ideas in the works of imitation, to see the beauty of nature and imitate it as a shape , shape color , beautiful shape and several, techniques to convey, the work into a different sense of mood of the story, and emotions of the artist expressing, The imagination a dream that different from nature and normal occurrence. The art dose not hold the truth of nature. It creates the art and create beauty that surpasses the nature by its tastes and sences. Liturature has presented a new from of expression and content that express ideas in various aspects, The social , Political , Economic and people' s lifestyle of that era.

The characters in Literature study from East to design the mural. Human image consist, of a status of a foreign soldier and E-san citizen. The nature is a way of life and religions activities.

Conversation should be supported by the government. The oppropriate format, The creation of E-san painting database was found that similar. Conservation needs of the faith must be provide for the curriculum of elementary, and high school curriculum as well as regular exhibitions on E-san painting database Creative economic values, creative art from the visuals, groups of images into 5 types of products ; including T-shirt , glass shells, wall decorations, wall painting and wall decorations, The same source to establish further conservation.

Inconclusion it should be preserved database of E-san painting, the E-san Art Museum is the collection of traditional modern E-san painting database that organized by the Museum of E-san painting database

conservation should be support by the government.

Keywords: E-san Mural painting, Design product, Creative Economy, Fluid data base

บทนำ

จิตรกรรมฝาผนังอีสานเริ่มปรากฏมาแล้วตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ซึ่งเขียนไว้ตามเพิงผาหรือตามผนังของเทือกเขาต่าง ๆ เกือบทั่ว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอายุอยู่ในราว 5,000-6,000 ปีภาพเขียนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ค้นพบเป็นจำนวนมากเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าความสำคัญทางศิลปะอันเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ และเป็นร่องรอยของอารยธรรมอันรุ่งเรืองของมนุษยชาติแต่อดีต จิตรกรรมฝาผนังของอีสานมีเอกลักษณ์ของตัวเองไม่เหมือนกับของภาคใด ๆ ในประเทศไทยจิตรกรรมฝาผนังในอีสานจะต่างกับของภาคอื่น ๆ ที่ตำแหน่งพื้นที่ผนังเขียนภาพ คือ นิยมเขียนไว้ที่ด้านนอกของผนังสิม (พระอุโบสถ) ส่วนใหญ่มักจะเขียนไว้ที่ ด้านนอกของผนัง ตำแหน่งที่นิยมเขียนมากที่สุดคือ ผนังด้านหน้าทั้งหมด ข้างในมักเป็นพุทธประวัติกับรูปอดีตพุทธอีกเรื่องที่นิยมนำมาวาดกัน ก็คือเรื่องพระมาลัย ถ่ายทอดเรื่องราวความเชื่อรัก-สวรรค์ บางวัดก็เขียนเรื่องพระลัก-พระลาม รามเกียรติ์ต่างไปจากรามเกียรติ์ที่เรารู้จัก นอกจากนี้ก็เป็นวรรณกรรมพื้นบ้านที่มีคติสอนใจเรื่องยอดนิยมได้แก่ สิ้นไซ ซึ่งมีอยู่หลายวัดจะเขียนกันทุกเรื่องที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับความสำเร็จ ความดี วัฒนธรรม ประเพณี ทั้งในส่วนที่ผ่านนิทานพื้นบ้านงานบุญตลอดสิบสองเดือน หรือที่เรียกว่า ฮีตสิบสองคองสิบสี่นิทาน ตำนานพื้นบ้าน ตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ และจินตนาการของช่างเขียนเองช่างแต้มอีสานยังเขียน “ภาพกาก” ที่แสดงถึงชีวิตความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของชาวอีสาน เหล่านี้ได้กลายเป็นหลักฐานประวัติศาสตร์สังคมของชาวอีสานได้อย่างดี ภาพจิตรกรรมอีสานเป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีคุณค่า ศิลปะสะท้อนความจริง ที่มีจิตวิญญาณความเป็นคนอีสานอยู่อย่างสมบูรณ์ ความงามที่เกิดจากความเรียบง่ายอันเป็นคุณสมบัติของศิลปะพื้นบ้านซึ่งความชำนาญที่ต้องสร้างสมด้วยตนเอง โดยมากมักจะมิใช่ช่างแต้มผู้มีฝีมือเพียงคนเดียวเป็นหัวหน้า นอกนั้นเป็นลูกมือจึงมีฝีมือไม่สม่ำเสมอทุกผนังช่างแต้มในงาน ฮูปแต้มอีสานตัวอักษรธรรมอีสานเขียนกำกับตามภาพในตอนต่าง ๆ ซึ่งแตกต่างจากตัวละครเรื่องรามเกียรติ์ในภาพจิตรกรรมฝาผนังในกรุงเทพฯ ที่รักษาลักษณะสำคัญตามเนื้อหาในวรรณกรรมไว้อย่างเคร่งครัด รวมถึงค่านิยมไตรภูมิในจิตรกรรมฝาผนังอีสาน เขียนภาพจินตนาการของช่างเป็นหลัก เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาชมได้ทราบถึงเรื่องราวและเข้าใจได้โดยง่าย จิตรกรรมเกี่ยวกับไตรภูมิในภาคอีสานนิยมเขียนภาพแบบอีสานประเพณีมากที่สุด ส่วนการเขียนภาพแบบงานประเพณี และแบบไทยประเพณีรัตนโกสินทร์เป็นอันดับรองตามลำดับ ดังนั้นเพื่อให้ได้ฐานข้อมูลตัวละครในวรรณกรรม จากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อการ

ออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผู้วิจัย มีความตระหนักและสนใจถึงปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น จึงมี ความสนใจ ใใคร่ศึกษา ประวัติ ความเป็นมา วิธีการสืบสานงานจิตรกรรมช่างพื้นบ้านในการสร้างคุณค่าและมูลค่าทางวัฒนธรรม เป็นการสร้างองค์ความรู้และร่วมกันแก้ไข ปัญหา เพื่อให้จิตรกรรมช่างพื้นบ้าน ได้รับความสนใจและเผยแพร่สู่สาธารณชน ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสาน
2. เพื่อศึกษาตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์
3. เพื่อรวบรวมตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อเป็นฐานข้อมูลการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างฐานข้อมูลจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ประวัติความเป็นมาของตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานรวบรวมตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อเป็นฐานข้อมูลเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการและขั้นตอน ดังนี้

1) การวิจัยเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research)

ประวัติความเป็นมาของตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานรวบรวมตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อเป็นฐานข้อมูลเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยทำการศึกษาจากเอกสารที่เป็นข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ ตำรา คู่มือ หนังสือ บทความ อินเทอร์เน็ต รายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเป็นเรื่องพุทธประวัติ เนื้อหา เรื่องมารผจญ ในแต่ละตอนที่เป็น คดีธรรม คำสอน แง่คิด และปรัชญาต่าง ๆ เพื่อโน้มน้าวให้ชาวซึ่งในพระธรรมคำสอนตามหลักทางพุทธศาสนา พระมาลัย เป็นตอนพระมาลัยเสด็จโปรดสัตว์นรก นิยมเขียนเรื่องพระมาลัยใช้สอนมนุษย์ในเรื่อง นรกและสวรรค์ภาพอดีตพระพุทเจ้า เขียนเรื่องพระลัก พระลาม พระเวสสันดรนอกจากนี้ยังได้แทรกเรื่องราวภาพวิถีชีวิตของชาวบ้าน

ไว้ได้อย่างกลมกลืนกับเนื้อหา รามสูตร-เมขลา และเรื่องสังข์ศิลป์ชัยเขียนภาพเรื่องราวเกี่ยวกับ สัตว์ป่าหิมพานต์ เช่น งู ค้างคาว นก ผีเสื้อ นางเงือก และ ดวงตรา ผลงานจิตรกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างจิตรกรรมไทยกับพุทธศาสนา (Sukyardjaroen, 2010, 142-147) วรรณคดีถูกนำมาถ่ายทอดเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถและพระวิหาร เป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 3 เรื่อยลงมาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งการนำเรื่องวรรณคดีมาถ่ายทอดแทนที่เรื่องราวในพุทธประวัติและชาดก (Tangtulanon, 2011, 115-118) หลักพุทธธรรมที่ปรากฏบนจิตรกรรมฝาผนังเขียนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 และ ยังคงรักษาแบบแผนการเขียนภาพสมัยอยุธยาตอนปลายไว้เขียนเรื่องไตรภูมิโลกสันฐาน เรื่องมารผจญ คนทั่วไปดูจิตรกรรมฝาผนังไม่เข้าใจจึงมีความจำเป็นต้องแนะนำเกี่ยวกับลักษณะของจิตรกรรมไทยแบบประเพณีก่อนการเข้าชมจิตรกรรมฝาผนังนี้ก็เพื่อให้ผู้ชมได้ศึกษาพระพุทธรูปศาสนามากกว่าเป็นเครื่องประดับตกแต่งผนังจำเป็นต้องปรับปรุงแบบเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดจิตรกรรมไทยแบบประเพณีในรูปลักษณะใหม่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แสดงออกโดยผ่านเรื่องราวเนื้อหา พุทธประวัติในแต่ละตอนที่เป็น คติธรรม คำสอน แง่คิด และปรัชญาต่าง ๆ เพื่อโน้มน้าวให้ชาวซึ่งในพระธรรมคำสอนตามหลักทางพุทธศาสนา (Sukporn, 2004, 169 -174) พุทธปรัชญาที่เป็นหลักสำคัญของการดำเนินชีวิตจะช่วยสร้างความสัมพันธ์และต่อเนื่องของภาพจิตรกรรมฝาผนังที่สร้างความกลมกลืนที่เหมาะสม (Khamtrong, 2007, 128-129) ภาพชาวต่างชาติในงานจิตรกรรมไทยนั้น บางลักษณะก็เป็นการวาดที่สืบทอดต่อกันมาตามขนบการเขียนภาพจิตรกรรมที่มีระเบียบแบบแผนชัดเจนเนื่องจากวาดขึ้นตามเรื่องราวในพุทธศาสนาที่เป็นเรื่องราวแบบอุดมคติ แต่เริ่มที่จะคลี่คลาย และยิ่งสมจริง เป็นภาพที่สะท้อนสภาพสังคมเกิดจากการมีสัมพันธ์ระหว่างไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาติดต่อค้าขายและเผยแผ่ศาสนาตั้งแต่ในสมัยอยุธยาเริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคม

คติความเชื่อในแนวทางศาสนาพุทธคติความเชื่อศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ จากคำบอกเล่าจากผู้รู้ เจ้าอาวาสเป็นผู้กำหนดรูปแบบแล้วให้ช่างจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ผสมเอาตามใจชอบเนื้อหาพุทธประวัติ เรื่องมารผจญในแต่ละตอนที่เป็น คติธรรม คำสอน แง่คิด และปรัชญาต่าง ๆ เพื่อโน้มน้าวให้ชาวซึ่งในพระธรรมคำสอนตามหลักทางพุทธศาสนาเป็นการวาดที่สืบทอดต่อกันมาตามขนบการเขียนภาพจิตรกรรมที่มีระเบียบแบบแผนชัดเจนเนื่องจากวาดขึ้น ตามเรื่องราวในพุทธศาสนาที่เป็นเรื่องราวแบบอุดมคติ แต่เริ่มที่จะคลี่คลายและยิ่งสมจริง เป็นภาพที่สะท้อนสภาพสังคม

วรรณกรรมที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมช่วงพื้นบ้านผลงานเด่นในการสร้างสรรค์ภาพจิตรกรรมอีสานปรากฏ ผลการวิจัยพบว่าประวัติความเป็นมาของตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานและรวบรวมตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนัง

อีสานการแสดงออกทางด้านความคิดให้เห็นคุณค่าในผลงานนิยมการเลียนแบบการเห็นความงามในธรรมชาติแล้วเลียนแบบไว้ให้เหมือนทั้งรูปร่าง รูปทรง สี สัน รูปทรงที่สวยงาม และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ถ่ายทอดลงไปในงานเป็นการสร้างงานให้มีความรู้สึกต่าง ๆ ทั้งที่เป็นอารมณ์อันเนื่องมาจากเรื่องราวและอารมณ์ของศิลปินที่แสดงจินตนาการ แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากธรรมชาติและสิ่งที่พบเห็นอยู่เป็นประจำ ศิลปะมีลักษณะรูปแบบตนเองไม่ถือเอาความเป็นจริงตามธรรมชาติเป็นสำคัญ จึงสร้างสรรค์ศิลปะให้บังเกิดความงามที่เหนือขึ้นไปจากธรรมชาติตามรสนิยมและความรู้สึกของตนลักษณะรูปแบบที่สร้างสรรค์โดยจินตนาการ วรรณกรรมได้มีการนำเสนอรูปแบบใหม่ทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหาที่หลากหลายโดยเน้น ไปที่การแสดงออกทางความคิดในแง่มุมต่าง ๆ และสะท้อนให้เห็น สภาพสังคมการเมือง เศรษฐกิจ วิธีการดำเนินชีวิตของผู้คนในยุคสมัยปัจจุบัน วรรณกรรมหลายประเภทได้ปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป (Charoenkitamon, 2005, 59-61) เทคนิคในการเขียนภาพเป็นแบบจิตรกรรมสีฝุ่น ภาพเป็นแบบที่มองจากที่สูง เรียกว่า มุมตานก (Bird's eye view) มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นสื่อในการสอนธรรมะให้แก่ประชาชนทั่วไปได้เข้าใจกันง่ายขึ้น สภาพวิถีชีวิตที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมพบว่าชุมชนในแถบนี้ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายจากลักษณะของการแต่งกายสามารถสะท้อนให้เห็นถึง จารีตประเพณี รวมไปถึงวัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของผู้คน ที่เกิดขึ้นในยุคสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี (Suwannarat, 2004, 110-112) การเขียนภาพ อันประณีตงดงามเรื่องราววรรณกรรมในพุทธศาสนาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอุทิศถวายให้พุทธศาสนาเพื่อกุศลบุญการเขียนภาพจิตรกรรมที่กุศโลงกลายเป็นค่านิยม อันเป็นสัญลักษณ์แสดงสมณะศักดิ์และความสำคัญของภิกษุสงฆ์ (Poplarb, 2003, 41-42) รูปแบบที่มีลักษณะสมจริงตามหลักทัศนียวิทยาแบบตะวันตกทำให้ทราบถึงแนวความคิดในการสร้างงานของที่นี่ว่าน่าจะมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากความพยายามในการที่จะสร้างความรู้สึกราชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนชาวไทย ท่ามกลางกระแสของวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงประเทศไทย ในทุก ๆ ด้าน ช่างฝีมือชาวไทยที่ผ่านการศึกษาศิลปะอย่างเป็นระบบตามวิธีการตะวันตกเพียงพอ จิตรกรรมไทยมีแนวทางแสดงออกมากยิ่งขึ้น เนื้อหาและรูปแบบมีความหลากหลายและเพิ่มขึ้นเป็นลำดับแตกต่างจากจิตรกรไทยโบราณที่มีแนวทางเดียวคือ สื่อเรื่องเล่าเนื่องในพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียมทางพุทธศาสนาภาพจิตรกรรมฝาผนังด้านศาสนาและความเชื่อ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง สะท้อนถึงความศรัทธาและยึดมั่นในพระพุทธศาสนาของคนสมัยนั้นทางสังคมในนั้น จิตรกรรมฝาผนังยังได้สะท้อนสภาพ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมร่วมสมัยกับจิตรกรรมได้อย่างดี ช่างเขียนภาพจิตรกรรมที่แสดงไม่ได้คำนึงถึงความถูกต้องและความสวยงามอย่างงานจิตรกรรมช่างหลวง แต่การเขียนจิตรกรรมฝาผนังแบบนี้ย่อมสะท้อน ความคิด ค่านิยม สังคม

วัฒนธรรมออกมาได้มากแทนที่จะถูกครอบงำหรือวางรูปแบบการเขียนจิตรกรรมตามอย่างจิตรกรรมฝาผนังของช่างหลวงและมีบางส่วนที่สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของศิลปะจีน จิตรกรรมซึ่งเป็นฝีมือช่างท้องถิ่นชาวลาวอาจมีความนิยมการเขียนภาพเรื่องพระอติตพุทธจึงได้นำเรื่องอติตพุทธมาเขียน ซึ่งพบมากในรัชกาลที่ 3 (Phinsri, 1997, 105-107) และ (Chaikun, 1993, 80-82) แนวความคิดของจิตรกรรมตะวันตก การใช้หลักทางทัศนวิทยาแบบ 3 มิติ ภาพทิวทัศน์ธรรมชาติ เขียนภาพอาคารสถาปัตยกรรมต่าง ๆ การให้สีที่มีบรรยากาศมืดครึ้ม สลับ ๆ ทึม ๆ มักจะเขียนภาพสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกเข้าไปปะปนกับสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ด้านจิตรกรรมเป็นจิตรกรรมแบบไทยประเพณีประยุกต์ตะวันตก คือมีลักษณะผสมระหว่างแนวคิดแบบอุดมคติ (Sukkatha, 1990, 192-196) ภาพลายรดน้ำเขียนภาพจากรามเกียรติ์โดยที่ตัวละครมีหน้าที่เป็นทวารบาท ภาพเทวดาในศาสนาฮินดูประทับยืนเหยียบบอมมนุษย์และสัตว์หิมพานต์ ภาพเครื่องสูง เครื่องมงคลและเครื่องราชูปโภคต่าง ๆ ที่แสดงถึงคติของจักรพรรดิราชาภาพอมนุษย์และสัตว์หิมพานต์เป็นรูปแบบที่ประดิษฐ์ผุดกลายขึ้นใหม่ในรัชกาลที่ 3 มีการใช้ลวดลายที่พื้นหลังเป็นลายดอกพุดตาน ใบเทศ นิยมมากในสมัยรัชกาลที่ 3 ปรากฏอิทธิพลของศิลปะจีนแทรกอยู่กรรมวิธีการเขียนภาพลายก้ำมะลอแบบจีนโดย ลงพื้นเป็นสีน้ำเงินเข้ม

ลวดลายภาพจิตรกรรมอีสานช่างพื้นบ้าน (Srisukprasert, 1994, 27) การแสดงออกด้านความงามนอกจากจะแสดงอารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการส่วนตัวแล้วยังประกอบด้วยความสะดวกสบาย ที่ผูกพันกับสังคมปัจจุบัน (Houngsmut, 2007, 34) ความเป็นธรรมของความรู้สึกหวาดกลัวที่เร้นอยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ตามรูปแบบของงานจิตรกรรมแนวอภิปราย รูปแบบทางทางจิตรกรรมตามจุดประสงค์ที่ต้องการแสดงเนื้อหาที่ค่อนข้างมีความเป็นนามธรรม (Lamom, 2009, 29) และ (Srutongprasert, 2007, 10) ได้ศึกษาเรื่องความเคลื่อนไหวในจิตรกรรมกรรมไทย มีแนวคิดจากคติธรรมของไทย เรื่องราวเนื้อหารูปแบบ แรงบันดาลใจ การสร้างสรรค์ เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกสะท้อนถึงคนในสังคมปัจจุบันโดยมีแรงบันดาลใจจากพระพุทธศาสนาจากการสร้างสรรค์ศิลปะต้องมีจิตรกรรมที่ได้รับแรงบันดาลใจทำให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายและมีสมาธิอีกเกิดแรงศรัทธาในการที่จะทำงานศิลปะในแนวทางของศาสนาพุทธต่อไป

สร้างรูปทรงที่ประกอบด้วยระนาบ เส้น สีและลักษณะผิวเพื่อสื่อความหมายและความงามของทัศนธาตุ (Tangprakob, 2009, 39) และคุณสมบัติของวัสดุในบริบทของประเพณีไทย (Benjapong, 2006, 80-82) และ (Warnjing, 1998, 86) ลวดลายประดับในศิลปะไทยมีความเป็นไปได้จากการรับแรงบันดาลใจมาจากศิลปะอิสลามรับโดยตรงหรือผ่านแหล่งแรงบันดาลใจอื่นอันมีที่มาจากกลุ่มชนชั้นสูงของสังคม เข้ามาใช้ในศิลปะไทย ศิลปะ

เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ การดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติของชนบท ซึ่งมีวิถีชีวิตส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ การเกิด การอยู่ การจากไปสัมพันธ์กับความเชื่อในศาสนาและแสดงให้เห็นถึงการรักษาความเป็นไทยไว้ (Sawatdirom, 1996, 53) เพื่อแสดงบรรยากาศ ความรู้สึก ความสงบร่มรื่นของธรรมชาติ จิตรกรรมไทยแบบประเพณีประเภทลวดลาย และจากการเล็งเห็นถึงความสำคัญของเอกลักษณ์ไทยโดยใช้พืชพันธุ์ไม้เป็นสื่อนำเสนอและการทำงานเป็นการค้นหาและแสดงออกในงานที่มีแบบอย่างเป็นลักษณะเฉพาะตัว

พฤติกรรมระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมพฤติกรรมระหว่างมนุษย์กับความเชื่อที่ไม่มีตัวตน (Uluchata, 1990, 6) และพฤติกรรมมนุษย์กับคุณธรรมในสังคม (Uanomjitkul, 2010, 416-418) การถ่ายทอดด้วยรูปแบบหรือกระบวนแบบ ทั้ง 4 ประเภทได้แก่ กระบวนแบบเชิงจินตนาการและสัญลักษณ์ กระบวนแบบเชิงรูปแบบนิยมกระบวนแบบปรนัยนิยมเชิงแสดงความต้องการเหมือนจริงและกระบวนแบบอัตนัยนิยมเชิงอารมณ์ความรู้สึก รูปสัตว์ที่ปรากฏล้วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยการนำเสนอรูปสัตว์เพื่อสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ ทั้งสัญลักษณ์แทนตนเองและสัญลักษณ์แทนสิ่งอื่นหรือบุคคลอื่นในสังคม ลักษณะงานวาดภาพงานภาพจิตรกรรมอีสานที่ได้รับความนิยมสะท้อนสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของคนอีสานในสมัยนั้น (Sawatdirak, 2010, 103) ช่วงท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากช่างหลวง ช่างมีอิสระและไม่เคร่งครัดในระเบียบการเขียนภาพมากนัก มีการเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบและความนิยมที่ช้ากว่างานจิตรกรรมในราชธานีที่มีอายุสมัยเดียวกันได้รับเทคนิค การใช้สี และวิธีการเขียนภาพแบบใหม่ ที่เป็นความนิยมในสมัยรัชกาลที่ 4 มาปรับใช้ในงานของตน (Rojnanont, 2010, 74-76) รูปแบบทางด้านงานช่างในสมัยรัชกาลที่ 4 จิตรกรรมฝาผนังที่เขียนขึ้นโดยช่างฝีมือพื้นเมืองโดยได้รับอิทธิพลมาจากช่างกรุงเทพมหานครซึ่งมี ภาพวิถีชีวิตสอดแทรกอยู่แสดงออกถึงความงดงามและความต่อเนื่องระหว่างงานจิตรกรรมฝาผนังในสมัยรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 อิทธิพลศิลปะจีนกำลังอิทธิพลต่อแนวคิดให้คนไทยและการสะท้อนเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวจีนเขียนภาพจิตรกรรมของไทย นำเทคนิคการเขียนภาพแบบของจีนมาใช้ในงาน คนจีนเป็นจำนวนมากอยู่ในอิริยาบถที่กำลังทำงาน การใช้แรงงาน การค้าขาย การเจรจาธุรกิจ คนไทยส่วนใหญ่อยู่ในอิริยาบถ นั่ง เดิน ยืน นอน เป็นส่วนใหญ่ สิ่งก่อสร้างแบบจีนใหญ่โตโอ่อ่าประยุกต์กับอาคารแบบไทยอย่างหลากหลายรูปแบบการจัดสวน การสร้างแก่ง สะพานรั้วและซุ้ม แรงงานจีนที่เข้ามาในงานจิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทยได้แยกออกเป็น 3 ชนชั้นคือ ชนชั้นกษัตริย์ ชนชั้นสูงและสามัญชนทำให้ได้รับทราบว่าเครื่องแต่งกายในสมัยรัชกาลที่ 4 รับอิทธิพลรูปแบบจากการเครื่องแต่งกายในสมัยก่อนมีอยู่หลายแบบที่แสดงให้เห็นถึงการรับอิทธิพลจากต่างชาติ เช่น โรมัน เปอร์เซีย พม่า จีน อินโดนีเซีย ญี่ปุ่นและทราบถึงวิวัฒนาการด้านการแต่งกายของไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

และเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษาการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์จริงในประวัติศาสตร์ (Aliwong, 1993, 50-51) ภาพจิตรกรรมสะท้อนภาพเหตุการณ์ในด้านต่าง ๆ คือสังคมใน สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีด้วยกันหลายชนชั้นประเพณีโบราณที่มานานและเป็นประเพณี สำคัญในราชสำนักของไทย สถาปัตยกรรม พบว่าแบ่งเป็น 3 แบบคือ สถาปัตยกรรมไทย สถาปัตยกรรมไทยผสมศิลปะจีนและสถาปัตยกรรมไทยผสมศิลปะตะวันตกภาพจิตรกรรมนี้ สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของพราหมณ์ที่เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยตั้งแต่พระมหากษัตริย์ จนถึงสามัญชน (Triphanuwat, 2006, 53-69) ลักษณะการแต่งกายของสตรีสมัยรัชกาลที่ 3 ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนัง การแต่งกายสตรีสมัยรัชกาลที่ 3 มีความแตกต่างระหว่าง ชนชั้นผ่าน การแต่งกาย (Wichaikul, 1993, 112) ชาวบ้านใช้เครื่องแต่งกายแตกต่างกัน ผู้ใหญ่สตรีใช้ผ้าและเครื่องประดับร่างกาย เป็นการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย ผ้าถุง เน้นบ้าย ผ้ายืดยาว หรือผ้าโจงกระเบนเฉพาะชาวบ้านที่เป็นบุรุษ นอกจากนี้ยังมีภาพชาวต่างชาติทาง ตะวันตกเกี่ยวข้องการปกครองส่วนชาติจีนเกี่ยวข้องกับการค้าขาย มีผลต่อการออกแบบ เสื้อผ้า ของชาวบ้านในเวลาต่อมา (Thani, 2001, 76-77) การแต่งกายของสตรีการหันมา นุ่งซิ่น ไ้วมยาวเกล้ามวยที่ท้ายทอยและสวมเครื่องประดับศีรษะแสดงให้เห็นว่าชุมชน ประกอบไปด้วยคนหลายกลุ่ม คือ ชาวไทย ชาวลาว ชาวมอญและ ชาวจีน แต่ก็เกิดการผสม ผสานทางวัฒนธรรมเข้ามาด้วยกันเป็นอย่างดี ช่างเขียนเขียนลงไปให้รับรู้กันตามประสบการณ์ ที่ตนได้พบเห็นมา ซึ่งทั้งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเองและเรื่องราวของท้องถิ่นอื่น ๆ ที่ตนได้ เห็นหรือรับรู้มาช่างมีอิสระและไม่เคร่งครัดในระเบียบการเขียนภาพมากนัก มีการเปลี่ยนแปลง ด้านรูปแบบและความนิยมได้รับเทคนิคการใช้สี และวิธีการเขียนภาพแบบใหม่ที่เป็นความ นิยมในสมัยรัชกาลที่ 4 มาปรับใช้ในงานของตนมีภาพวิถีชีวิตสอดแทรกอยู่ แสดงออกถึงความ งดงามและความต่อเนื่องระหว่างงานจิตรกรรมฝาผนังในสมัยรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 กำลัง อิทธิพล ต่อแนวคิด ให้คนไทยและการสะท้อนเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวจีนอยู่ในอิริยาบถที่กำลัง ทำงาน การใช้แรงงาน การค้าขาย การเจรจาธุรกิจ คนไทยส่วนใหญ่อยู่ในอิริยาบถ นั่ง เดิน ยืน นอน เป็นส่วนใหญ่ ด้านสถาปัตยกรรม พบว่าแบ่งเป็น 3 แบบคือ สถาปัตยกรรมไทย สถาปัตยกรรมไทยผสมศิลปะจีนและสถาปัตยกรรมไทยผสมศิลปะตะวันตกภาพจิตรกรรมนี้ สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของพราหมณ์ที่เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยสิ่งก่อสร้างแบบจีนใหญ่ โตโอ้อ่า ประยุกต์กับอาคาร แบบไทยอย่างหลากหลายรูปแบบ การจัดสวน การสร้างแก่ง สะพานรั้ว และซุ้ม ชนชั้นกษัตริย์ ชนชั้นสูง และสามัญชนเครื่องแต่งกายรับอิทธิพลจากต่าง ชาติเช่น โรมัน เปอร์เซีย อินโดนีเซีย พม่า จีน ญี่ปุ่น และทราบถึงวิวัฒนาการด้านการแต่ง กายของไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเป็นภาพเล่าเรื่องและเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษาการเรียนรู้ ทางประวัติศาสตร์จริงในประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่าชุมชนประกอบไปด้วยคนหลายกลุ่ม

คือชาวไทย ชาวลาว ชาวมอญและชาวจีน แต่ก็เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมเข้ามาด้วยกันเป็นอย่างดีซึ่งทั้งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเองและเรื่องราวของท้องถิ่นอื่น ๆ ที่ตนได้เห็นหรือรับรู้มา ภาพบริบทสังคมที่แสดงในภาพ (Sipho, 2005, 148-151) คติความเชื่อ รูปสัตว์ มีการพัฒนาการสืบเนื่องมาจากคติ ความเชื่อของบรรพชน คุณค่าด้านศาสนา แสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้สร้างสมกลุ่มเกลา ชักนำโน้มน้าวจิตใจพุทธศาสนิกชนให้เลื่อมใส ความเชื่อด้านความสุนทรีย์มีความสัมพันธ์กับคติความเชื่อในแนวทางศาสนาพุทธคติความเชื่อศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์ ซึ่งพบในคัมภีร์พุทธประวัติ ไตรภูมิ ทศชาติชาดก เวสสันดรชาดก วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ปรีชาธรรมของชาวอีสานคติขึ้นจากคำบอกเล่าจากผู้รู้ เจ้าอาวาส เจ้าศรัทธาเป็นผู้กำหนดรูปแบบแล้วให้ช่าง จินตนาการความคิดสร้างสรรค์ผสมเอาตามใจชอบ จิตรกรรมไทยแบบประเพณีแสดงออกให้เห็นถึงเอกลักษณ์โดดเด่นโดยการถ่ายทอดรูปทรงของตน สัตว์คนผสมสัตว์และสถาปัตยกรรม โดยจัดระดับของรูปทรงสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มรูปทรงและกับสถาปัตยกรรมตามแนวคิดนิยมโบราณ และตามจินตนาการของช่าง ในการใช้แสดงออกถึงสถานะภาพของบุคคลสอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactions) การกระทำระหว่างกันทางสังคมและการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ การกระทำระหว่างกันทางสังคม (Social Interaction) หมายถึง การกระทำของบุคคลที่มีผลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อความคิดหรือการกระทำของบุคคลอีกคนหนึ่ง ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะเป็นไปในทิศทางเดียว การกระทำระหว่างกันทางสังคมจึงต้องเป็นการกระทำระหว่างกันทางสัญลักษณ์ (Symbolic Interactions) ด้วยความรู้ความสามารถในการดำเนินชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ โดยใช้สติปัญญาสั่งสมความรู้ตนอย่างหลากหลาย ผสมผสานความกลมกลืนระหว่างศาสนา สถาปนามีอากาศ สภาพแวดล้อมการประกอบอาชีพ และกระบวนการเหล่านี้มาจนหลายชั่วคน และหมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ และประสบการณ์ ของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ตลอดถึงการแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนการอนุรักษ์และส่งเสริมการอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมอีสาน ภาพจิตรกรรมอีสานเศรษฐกิจสร้างเสริมงานอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทย แหล่งที่พบงานจิตรกรรมฝาผนังของไทยมีจำนวนมาก งานจิตรกรรมเหล่านี้ถูกสร้างในอายุสมัยที่ใกล้เคียงกันหรือพร้อม ๆ กันในหลายแห่งปัญหาหรือข้อจำกัดคือ ปัญหาทางด้านการขาดงบประมาณสนับสนุนทางด้านการอนุรักษ์ปัญหาทางด้านการขาดสวัสดิการ ปัญหาทางด้านการร่วมมือของเจ้าของสถานที่แห่งจิตรกรรม ปัญหาด้านบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานอนุรักษ์ต่าง ๆ ไม่มีความชัดเจน ปัญหาทางด้านการพัฒนาทางเทคนิค วิธีการอนุรักษ์ต่าง ๆ ปัญหาทางด้านการขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชนทั่วไป หรือปัญหาทางด้าน

การขาดประชาสัมพันธ์ งานอนุรักษ์จิตรกรรมจึงจำเป็นต้องเผยแพร่และแก้ไขทัศนคติ หรือความคิดต่าง ๆ เหล่านี้ให้เป็นแนวคิดร่วมกันของการอนุรักษ์จิตรกรรมของไทยต่อไปสอดคล้องกับทฤษฎีทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural – Functional Theory) ระบบสังคมซึ่งประกอบไปด้วยระบบย่อยต่าง ๆ จะต้องประกอบด้วยหน้าที่ของสังคม (Social Funetions) ดุลยภาพของสังคมหรือระบบ (System Equilibrium and Homeostasis) การพึ่งพาอาศัยของระบบย่อย (Social interdependence) ซึ่งระบบสังคมที่จะสามารถจะรักษาระบบไว้นั้นจะต้องทำหน้าที่สำคัญได้แก่ ระบบสังคมจะต้องมีวัตถุประสงค์และดำเนินไป เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ เพื่อความอยู่รอดแห่งสังคม ระบบสังคมจะต้องมีการปรับตัว (Adaptation) ระบบสังคมจะต้องมีการบูรณาการ ระบบสังคมจะต้องมีการจัดการกับระบบความตึงเครียด (Tension Management or Latency) เพื่อให้เกิดสภาวะสมดุล (Equilibrium) หรือสภาวะราบรื่น (Steady State) ในสังคมจุดเน้นที่สำคัญในการนำเอาทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่มาใช้ในการวิเคราะห์ก็เพื่อชี้ให้เห็นว่า เมื่อระบบใดระบบหนึ่ง ในสังคมหากเปลี่ยนแปลงไประบบอื่น ๆ ในสังคมนั้น ๆ ก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยสอดคล้องกับการสร้างฐานข้อมูลจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในครั้งนี้

2) การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์รวบรวมตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อเป็นฐานข้อมูลเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยในหลายรูปแบบ ได้แก่

2.1) การสำรวจ เป็นการสำรวจข้อมูลที่เป็นปัจจัยส่งผลถึงการออกแบบและการพัฒนารูปแบบจากภาพจิตรกรรมในการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์

2.2) การค้นหาพื้นที่ที่มีภาพจิตรกรรมช่างพื้นถิ่นอีสานปรากฏ และเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดที่มีภาพจิตรกรรมพื้นถิ่นอีสาน ภาพที่ปรากฏ ลวดลายเอกลักษณ์วรรณกรรม ในส่วนของการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนด การเก็บข้อมูล โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) และการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.3) ดำเนินการยกฐานข้อมูลเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยนำเสนอรูปแบบแล้วนำไปทำการทดสอบซึ่งดำเนินการใน 2 วิธี คือ การทดสอบโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ (Expertise Justment) ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสืบค้นถึงความเป็นไปได้ในการสร้างฐานข้อมูลเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในบริบทพื้นที่ซึ่งประกอบไปด้วยผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ และการทดลองใช้ในพื้นที่ตัวอย่าง โดยทำการกำหนดบริบทพื้นที่ในการวิจัยและนำเสนอประวัติความเป็นมาของตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรม ฝาผนังอีสาน เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ รวบรวมตัวละครใน

วรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสาน เพื่อเป็นฐานข้อมูลเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไปใช้ในบริบทพื้นที่จริง ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ปฏิบัติในพื้นที่ให้ข้อคิดเห็นและทำการตรวจสอบ

3) ระยะเวลาทำการวิจัย เริ่มตั้งแต่ วันที่ 1 เดือนตุลาคม พ.ศ.2556 ถึงวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2559

4) พื้นที่ทำการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการวิจัยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมุ่งศึกษาวิจัยเฉพาะวัดที่มีจิตรกรรมเป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นอีสาน คือวัดใน 5 จังหวัด ได้แก่จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดนครพนม จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งอยู่ในภาคอีสาน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

4.1) เป็นจังหวัดที่มีจิตรกรรมอีสานที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยู้งักของนักท่องเที่ยว

4.2) มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้จิตรกรรมอีสาน และมีผู้เข้าศึกษาดูงานตลอดปี

4.3) มีภาพจิตรกรรมที่เขียนโดยช่างพื้นถิ่นอีสานที่สำคัญและยอมรับมีคุณสมบัติและคุณลักษณะภาพจิตรกรรม ที่มีความสมบูรณ์ มีรูปแบบการวาดที่มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น

5) ประชากรกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาประวัติความเป็นมาของวัดที่มีภาพจิตรกรรมพื้นถิ่นอีสาน ภาพที่ปรากฏ ลวดลายเอกลักษณ์ วรรณกรรมในกลุ่มจังหวัดภาคอีสานตอนกลาง ตอนบน และตอนใต้ ได้แก่จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดนครพนม จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งอยู่ในภาคอีสาน ได้คัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

5.1) กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่วัดสนวนวารัพัฒนามารามวัดสระบัว แก้วจังหวัดขอนแก่น วัดโพธาราม วัดป่าเรไรย์ จังหวัดมหาสารคาม วัดหัวเวียงรังสี จังหวัดนครพนม วัดทุ่งศรีเมือง วัดศรีนวลสว่างอารมณ์ จังหวัดอุบลราชธานี และวัดโคกศรีษะเกษ วัดปทุมคงคา จังหวัดนครราชสีมา

5.2) กลุ่มตัวอย่าง การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกที่จะทำการวิจัย วัดสนวนวารัพัฒนามาราม วัดสระบัวแก้ว จังหวัดขอนแก่น วัดโพธาราม วัดป่าเรไรย์ จังหวัดมหาสารคาม วัดหัวเวียงรังสี จังหวัดนครพนม วัดทุ่งศรีเมือง วัดศรีนวลสว่างอารมณ์ จังหวัดอุบลราชธานีและวัดโคกศรีษะเกษ วัดปทุม- คงคา จังหวัดนครราชสีมา เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกจากวัดที่มีจิตรกรรมอีสานที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้จิตรกรรมอีสานและมีผู้เข้าศึกษาดูงานตลอดปีและมีภาพจิตรกรรมที่เขียนโดยช่างพื้นถิ่นอีสานที่สำคัญและยอมรับมีคุณสมบัติ

และคุณลักษณะภาพจิตรกรรมที่มีความสมบูรณ์มีรูปแบบการวาดที่มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกคือ วัดสนวนวาริพัฒนาราม วัดสระบัวแก้ว จังหวัดขอนแก่น วัดโพธาราม วัดป่าเรไรย์ จังหวัดมหาสารคาม วัดหัวเวียงรังสี จังหวัดนครพนม วัดทุ่งศรีเมือง วัดศรีนวลสว่างอารมณ์ จังหวัดอุบลราชธานี และวัดโคกศรีษะเกษ วัดปทุมคงคา จังหวัดนครราชสีมา จากรายละเอียดข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้แบ่งกลุ่มภาพจิตรกรรมเพื่อเก็บข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้สัมภาษณ์	จำนวน
เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัด	5 คน
พัฒนาการอำเภอ	8 คน
เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเทศบาลตำบล	8 คน
เจ้าอาวาสวัด 9 วัด	9 คน
ผู้นำชุมชน	9 คน
ผู้อาวุโสของชุมชน	27 คน
ผู้ประกอบการด้านศิลปะ	5 คน
ช่างวาดภาพจิตรกรรมศิลปะ	8 คน
นักท่องเที่ยว	20 คน
รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น	99 คน

ที่มา : สุทธิพงศ์ ศรีชุมพล. (2560). การสร้างฐานข้อมูลจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์. หน้า 88. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสาน พบว่า คติความเชื่อของชาวอีสานจากคำบอกเล่าจากผู้รู้เจ้าอาวาสเป็นผู้นำหนดรูปแบบแล้วให้ช่างจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ผสมเอาตามใจชอบเรื่องราวภาพวิถีชีวิตของชาวบ้านไว้ได้อย่างกลมกลืนเนื้อหาเป็นเรื่องพระเวสสันดร พระพุทธประวัติพระมัลลย์ รามสูรเมขลา และเรื่องสังข์ศิลป์ชัยเป็นตอนพระมัลลย์เสด็จโปรดสัตว์นรก นิยมเขียนเรื่องพระมัลลย์ใช้สอนมนุษย์ในเรื่อง นรกและสวรรค์เขียนภาพเรื่องราวเกี่ยวกับสัตว์ป่าหิมพานต์ เช่น งู ค้างคาว นก ผีเสื้อ นางเงือกและ ดวงดาราสมัยอยุธยาตอนปลายไว้เขียนเรื่องไตรภูมิโลก

หลักฐาน เรื่องมารผจญ เนื้อหาพุทธประวัติในแต่ละตอนที่เป็นคตินิธรรม คำสอน แง่คิด และปรัชญาต่าง ๆ เพื่อโน้มน้าวให้ชาวซึ่งในพระธรรมคำสอนตามหลักทางพุทธศาสนา ผลงานจิตรกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างจิตรกรรมไทยกับพุทธศาสนา

วัดสระบัวแก้ว มีทิศทางการวางภาพ ผนังโบสถ์ 4 ด้าน แบ่งเป็นช่องได้ 10 ช่อง อยู่ทางด้านผนังริด้านละ 3 ช่องอยู่ทางด้านผนังหุ้มกลองด้านละ 2 ช่องฝาผนังหุ้มกลองทางหลังโบสถ์ด้านนอก พญาราม นรก ปรินิพพาน ฝาผนังหุ้มกลองทางหน้าโบสถ์ ด้านนอก พญาราม ด้านใน พุทธประวัติ มารผจญ สังข์ศิลป์ชัยฝาผนังริ ด้านซ้าย ทิศเหนือ ด้านนอก ห้องที่ 1 พญาราม ห้องที่ 2 พญาราม ห้องที่ 3 พญาราม ทิศเหนือ ด้านใน ห้องที่ 1 พระพุทธเจ้าประทับยืน ห้องที่ 2 พระเจ้าบวช (มหากิเษขกรมณ) ห้องที่ 3 พระพุทธเจ้าบวช (มหากิเษขกรมณ) ฝาผนังริ ด้านขวา ทิศใต้ ด้านนอก ห้องที่ 1 พญาราม ห้องที่ 2 พญาราม ห้องที่ 3 พญาราม ทิศใต้ ด้านใน ห้องที่ 1 พระพุทธเจ้าประทับยืน จิตรกรรมฝาผนังเกี่ยวกับไตรภูมิโบสถ์สระแก้วมีเนื้อหาแสดงพระมาลัยตอนเสด็จนรก มีการแบ่งองค์ประกอบของภาพออกเป็นตอน ๆ โดยช่างแต้ม จะใช้เส้นแถบหรือสีนเทาเป็นตัวแบ่งเรื่องช่วงวาดมีเส้นสีสามารถที่จะแสดงฝีมือของตนได้อย่างเต็มที่เขียนด้วยสีฝุ่นไม่ลงสีรองพื้นแต่ใช้สีขาวของปูนฉาบเป็นสีพื้น สีสำหรับเขียนกลุ่มสีวรรณะเย็น ได้แก่ สีเขียว เหลือง ดำ น้ำเงินการเขียนภาพต้นไม้ ใบไม้ และภาพสัตว์นานาชนิด ซึ่งลักษณะนี้จะคล้ายกับงานจิตรกรรมตะวันตก ในสมัยอิมเพรสชันนิสม์ (Impressionism) สังเกตได้จากสีแปรปรวนการแตะแต้ม ส่วนสีที่ใช้จะเป็นสีเหลือง คราม ดินแดง เขียว ฟ้า ดำพื้นผิวของภาพวาดนั้นมักจะเกิดจากการระบายสีแบบหนา ๆ และจะเน้นไปยังมุมมองแบบกว้าง ๆ มากกว่ารายละเอียดเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้คนสมัยต้นโกสินทร์ตอนต้น ประมาณรัชกาลที่ 4

วัดสวนวาริพัฒนาราม มีทิศทางการวางภาพ ผนังโบสถ์ 4 ด้าน แบ่งเป็นช่องได้ 10 ช่อง อยู่ทางด้านผนังริ ด้านละ 3 ช่องอยู่ทางด้านผนังหุ้มกลองด้านละ 2 ช่อง เขียนภาพต่อไปนี ฝาผนังหุ้มกลองทางหลังโบสถ์ห้องประดิษฐานด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ด้านนอก สังข์ศิลป์ชัย ด้านใน เวสสันดรชาดก ห้องประดิษฐานด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ด้านนอก ช่วงบนสังข์ศิลป์ชัย ช่วงล่างนรกภูมิ และการละเล่นหัวล้านชนกัน ด้านใน เวสสันดรชาดก ฝาผนังหุ้มกลองทางหน้าโบสถ์ ห้องประดิษฐานด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านนอก ห้องที่ 1 และ 2 สังข์ศิลป์ชัย ห้องประดิษฐานด้าน ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ด้านนอก สังข์ศิลป์ชัย ด้านใน เวสสันดรชาดก ฝาผนังริ ด้านซ้าย ทิศเหนือ ด้านนอก ห้องที่ 1,2 และ 3 สังข์ศิลป์ชัย ทิศเหนือ ด้านใน ห้องที่ 1,2 และ 3 สังข์ศิลป์ชัยทิศใต้ ด้านใน ห้องที่ 1,2 และ 3 เวสสันดรชาดก จิตรกรรมฝาผนังเกี่ยวกับไตรภูมิ วัดสวนวาริพัฒนารามมีเนื้อหาแสดงนรกภูมิเขียนด้วยสีฝุ่นไม่ลงสีรองพื้นแต่จะใช้ สีขาวของปูนฉาบเป็นสีรอบพื้น สีสำหรับเขียนกลุ่ม

สิ่วรณะเย็น ได้แก่ สิ้นน้ำเงิน เขียว ดำ เหลือง ขาว แทรกเรื่องราวภาพวิถีชีวิตของชาวบ้าน การแต่งกาย การไถ่ผม สภาสังคม การทำบุญ ความเป็นอยู่ประจำวัน การเลี้ยงดูบุตร การละเล่นหัวล้านชนกัน

วัดป่าเรไรย์ มีทิศทางการวางภาพ ฝาผนังหุ้มกลองทางหลังโบสถ์ ด้านนอก พระเวสสันดร ด้านใน พระพุทธเจ้าปรินิพพาน ฝาผนังหุ้มกลองด้านหน้าโบสถ์ ด้านนอกเรื่อง พระลัก พระลาม ด้านใน ช้างเจ็ดเศียร นรก และมารผจญพุทธประวัติ ฝาผนังริ้วด้านซ้าย ทิศเหนือ ด้านนอก ห้องที่ 1 ถึง 3 งามเกียรติ์ ทิศเหนือด้านใน ห้องที่ 1 พระพุทธเจ้ารับเทวดา ห้องที่ 2 พระธาตุเกศแก้วจุฬามณี ห้องที่ 3 พระมาลัยสนทนากับพระอินทร์ และชาวโลก ฝาผนังริ้วด้านขวา ทิศใต้ด้านนอกห้องที่ 1 ถึง 3 พระเวสสันดร ทิศใต้ด้านใน ห้องที่ 1 พระพุทธเจ้าโปรดสัตว์ ห้องที่ 2 พ่อค้าเกวียนถวายอาหารพระพุทธเจ้า ห้องที่ 3 มารผจญ ภาพอดีตพระพุทธเจ้า และนอกจากนี้ยังได้แทรกเรื่องราวภาพวิถีชีวิตของชาวบ้านเขียนเรื่อง พระมาลัยใช้สอนมนุษย์ในเรื่อง นรกและสวรรค์เรื่องราวส่วนใหญ่แล้วจะใช้สัทธรรมในการเขียน ลักษณะรูปแบบต้นไม้จะดูสูงใหญ่ แล้วเขียนใบไม้เรียงแถวเป็นเส้นโค้ง ดูเป็นพุ่มสวยงามแทรก เรื่องราวภาพวิถีชีวิตของชาวบ้านการแต่งกาย การไถ่ผม สภาสังคม การทำบุญ ความเป็นอยู่ประจำวัน การเลี้ยงดูบุตร การประกอบอาชีพการค้าขาย การล่าสัตว์ ขั้บร้องฟ้อนรำ เป็นต้น นับเป็นแหล่งที่ให้ทั้งความงามและความรู้สึกเกี่ยวกับวิถีชีวิตผู้คนอีสานในอดีตอย่างดียิ่ง

วัดทุ่งศรีเมือง มีทิศทางการวางภาพจิตรกรรมภายในอุโบสถเขียนเรื่องทศชาติ และนิทานทองถิ่น คือ นางอรพิมท้าวปาจิตต์ และเรื่องสินไชการลำดับภาพเหตุการณ์ซึ่งแทบไม่ปรากฏการใช้เส้นสีเทาอีกต่อไป ฉากทิวทัศน์ บ้านเรือน หรือปราสาทราชวัง กลับได้รับการจัดวางให้เป็นสัดส่วนแทนการใช้ประโยชน์จากสีเทา ลักษณะที่กล่าวมานี้บ่งบอกได้ว่า อายุของจิตรกรรมเหล่านี้คงไม่เก่าไปกว่าราวปลายรัชกาลที่ 3 และค่อนข้างช่วงรัชกาลที่ 4 มากแล้ว ระเบียบการจัดวางภาพเล่าเรื่องที่ส่วนล่าง คือพื้นที่ผนังระหว่างช่องหน้าต่างและช่องประตูส่วนหนึ่ง กับอีกส่วนหนึ่งเขียนไว้ที่พื้นที่เหนือช่องหน้าต่าง ประตู พิจารณาได้ว่าเป็นแบบแผนใหม่ที่มีนัยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 วัดนี้สร้างขึ้นสมัยรัชกาลที่ 3 ราว พ.ศ. 2385 จิตรกรรม มีลักษณะทองถิ่นเด่นชัด ซึ่งคงได้ฝึกฝนงานช่างจากกรุงเทพฯ มาก่อน

วัดโพธาราม มีทิศทางการวางภาพฝาผนังหุ้มกลองทางหลังโบสถ์ ด้านนอก มารผจญ พุทธประวัติ และมหาภิเนษกรมณ์ ด้านใน เมฆาล่อแก้ว ช้าง สิง ฝาผนังหุ้มกลอง ด้านหน้าโบสถ์ ห้องประดิษฐานมณฑปด้านตะวันออกเฉียงใต้ ด้านนอก พระมาลัยโปรดนรกและสวรรค์ ด้านใน การค้าขายเรื่องราวภาพวิถีชีวิตของชาวบ้าน ห้องประดิษฐานมณฑปด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านนอก เวสสันดรชาดก ด้านในเวสสันดรชาดก ฝาผนังริ้วด้านซ้าย ทิศเหนือด้านนอก ห้อง 1 และ 2 เวสสันดรชาดก ห้องที่ 3 ทหารสังฆาสน์ได้หอบปราสาท การดำเนินชีวิต มีลายลักษณ์

อักษรธรรมประกอบ ทิศเหนือด้านใน ห้องที่ 1 ถึง 3 เวสสันดรชาดก ฝานั่งรื้อด้านขวา ทิศใต้ด้านนอก ห้องที่ 1 ถึง 3 สังข์สินไชย ทิศใต้ด้านใน ห้องที่ 1 ปรินิพาน ห้องที่ 2 และ 3 พุทธประวัติเรื่องราวส่วนใหญ่แล้วจะใช้สีครามในการเขียน ลักษณะรูปแบบต้นไม้จะดูสูงใหญ่ แล้วเขียนใบไม้เรียงแถวเป็นเส้นโค้ง ดูเป็นพุ่มสวยงามเขียนสีฝุ่นผสมขาวไม่มีร่องพื้น ใช้สีของพื้นผนังเดิมเป็นสีพื้นของอุปแต้ม สีที่ใช้มีสีฟ้า เขียว แดง ดำ ขาว ภาพทั้งหมดจะอยู่เหนือขอบหน้าต่างลักษณะคล้ายแผ่นผ้าพระเวสที่นำมาประดับบนฝาผนังทุกด้าน ช่างแต้มเขียนภาพให้เกิดความวิจิตรตามกำลังความสามารถและความคิดของพุทธศาสนิกชนสะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ในอดีต อาทิเช่น การแต่งกาย การไว้ผม สภาพสังคม การทำบุญ ความเป็นอยู่ประจำวัน การเลี้ยงดูบุตร การประกอบอาชีพการค้าขาย การล่าสัตว์ ขับร้องพ่อนรำ เป็นต้น นับเป็นแหล่งที่ให้ทั้งความงามและความรู้สึกเกี่ยวกับ วิถีชีวิตผู้คนอีสานในอดีตอย่างยิ่ง

วัดหัวเวียงรังสี มีทิศทางการวางภาพปรากฏภาพอยู่บนผนังเหนือกรอบหน้าต่าง และเสาชั้นระหว่างห้อง โดยเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ ทศชาติ รามเกียรติ์ และ สอดแทรกวรรณกรรมท้องถิ่นเพียงเล็กน้อย อันได้แก่ เรื่องลักษณะวงศ์ต้นจากกิ่งกลางผนัง ด้านหลังพระประธาน (ด้านทิศตะวันตก) เวียนไปทางขวาของพระประธาน ซึ่งจะเริ่มจากเรื่อง ทศชาติชาดก ต่อด้วยเรื่องพุทธประวัติ และจบด้วยเรื่องรามเกียรติ์ซึ่งมาบรรจบกันที่ผนัง กิ่งกลางด้านหลังพระประธานวรรณะสีส่วนรวมเป็นสีอ่อนไม่ฉูดฉาด ภาพที่ต้องการเน้นให้เป็นจุดเด่นสะดุดตา จะเขียนสีตรงข้ามตัดกัน เช่น สีครามตัดเส้น ด้วยสีน้ำตาล ส้มและดำน ลายเส้น และการวางองค์ประกอบศิลป์อย่างเรียบง่ายขององค์ประกอบ ช่างเลือกใช้สีฝุ่น วรรณะเย็น ในการเขียนภาพเป็นหลัก ได้แก่ สีฟ้า สีน้ำเงิน สีเขียว สีน้ำตาล สีดำการวาง องค์ประกอบภาพที่ เว้นช่องไฟมาก เป็นผนังว่างขาว เช่น ภาพดอกไม้ร่วง และการเขียน แนวต้นไม้และภูเขาเป็นแถบ ๆ หรือเป็นริ้ว ๆ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ พุทธศาสนาและ วรรณกรรมท้องถิ่น

วัดศรีนวลสว่างอารมณ์ มีทิศทางการวางภาพภาพจิตรกรรมบนเพดานทั้ง 3 ช่อง เป็นเรื่องของจินตนาการของผู้วาดประกอบด้วยรูปนาค หงส์ นางฟ้า เทวดา ลักษณะใกล้เคียง กับภาพในสมุดไตรภูมิ สีที่ใช้เป็นสีเคมี ผู้วาด ลงวาดลายเด่นชัดกลมกลืน มีภาพชาวต่างชาติ ปะปนอยู่ศิลปกรรมที่เกิดจากงานผสมผสานความคิดแบบไทยกับฝีมือของ ช่างญวนหรือที่ เรียกว่า แกวเวียง ภาพจิตรกรรมที่สะท้อนความเชื่อในเรื่องราวจักรวาลวิทยาแบบชาวบ้าน

วัดปทุมคงคา (นอกอก) มีทิศทางการวางภาพจิตรกรรมบนเพดานทั้ง 3 ช่อง เรียงจากซ้ายไปขวา เป็นภาพจิตรกรรมที่มีลักษณะคล้ายกับจิตรกรรมในช่องที่หนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วยภาพสัตว์ชนิดต่าง ๆ มีทั้งรูปร่างเหมือนจริงตามธรรมชาติและเหนือ ธรรมชาติ อยู่ท่ามกลางลวดลายภาพพันธุ์พฤกษา และดวงดารา โทนสีภาพเป็นสีเหลืองทั้ง

หลังใช้สี จากธรรมชาติคือครามและยางไม้มาวาดภาพจิตรกรรมที่สะท้อนความเชื่อในเรื่อง
ราวจักรวาลวิทยาแบบชาวบ้าน

วัดโคกศรีสะเกษ มีทิศทางการวางภาพจิตรกรรมบนเพดาน 3 ช่อง เป็นภาพปา
หิมพานต์เป็นภาพจิตรกรรมที่มีลักษณะคล้ายกับจิตรกรรมในช่องที่หนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วย
ภาพสัตว์ชนิดต่าง ๆ มีทั้งรูปร่างเหมือนจริงตามธรรมชาติและเหนือธรรมชาติ อยู่ท่ามกลาง
ลวดลายภาพพื้นอุษุมฤชา และดวงดารา ภาพจิตรกรรมเป็นโทนสีครามทั้งหลังผนังไม่เป็น
แผ่นตรอบภายในโรงธรรมแล้วเขียนภาพเกี่ยวกับพุทธประวัติและเรื่องเวสสันดรชาดกใช้สีจาก
ธรรมชาติคือครามและยางไม้มาวาดภาพจิตรกรรมที่สะท้อนความเชื่อในเรื่องราวจักรวาล
วิทยาแบบชาวบ้านพุทธประวัติและเรื่องเวสสันดรชาดก

ตอนที่ 2 ตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อการออกแบบ
ผลิตภัณฑ์ ประวัติความเป็นมาของตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสาน
และรวบรวมตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานการแสดงออกทางด้าน
ความคิดให้เห็นคุณค่าในผลงานนิยมการเลียนแบบ การเห็นความงามในธรรมชาติแล้ว
เลียนแบบไว้ให้เหมือนทั้งรูปร่าง รูปทรง สี สัน รูปทรงที่สวยงาม และเทคนิควิธีการต่าง ๆ
ถ่ายทอดลงไปในชิ้นงานเป็นการสร้างงานให้ดูมีความรู้สึกต่าง ๆ ทั้งที่เป็นอารมณ์อันเนื่องมา
จากเรื่องราวและอารมณ์ของศิลปินที่แสดงจินตนาการ แสดงความคิดฝันที่แตกต่างไปจาก
ธรรมชาติและสิ่งที่พบเห็นอยู่เป็นประจำศิลปะมีลักษณะรูปแบบตนเอง ไม่ถือเอาความเป็น
จริงตามธรรมชาติเป็นสำคัญ จึงสร้างสรรค์ศิลปะให้บังเกิดความงามที่เหนือขึ้นไปจาก
ธรรมชาติตามรสนิยมและความรู้สึกของตนลักษณะรูปแบบที่สร้างสรรค์โดยจินตนาการ
วรรณกรรมได้มีการนำเสนอรูปแบบใหม่ทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหาที่หลากหลายสะท้อนให้
เห็นสภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในยุคสมัยปัจจุบัน วรรณกรรม
หลายประเภทได้ปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ตารางที่ 2 วรรณกรรมที่ปรากฏในผลงานการสร้างสรรคภาพจิตรกรรมอีสาน

เรื่อง	วัดป่าไร่ไร่	วัดโพธาราม	วัดสวนวารัพัฒนามาราม"	วัดสระบัวแก้ว	วัดโคกศรีสะเกศ	วัดปทุมคงคา	วัดศรีนวลสว่างอารมณ์	วัดทุ่งศรีเมือง	วัดหัวเวียงรังสี	รวม
1. พุทธประวัติ	/	/	/	/	/	-	-	/	/	7
2. รามเกียรติ์อีสาน	/	/	-	/	-	-	-	/	-	4
3. สังข์สินไช	-	-	/	-	-	-	-	/	/	3
4. พระมาลัยนรก"-สวรรค์	-	/	/	/	-	-	-	/	-	4
5. เวชสันดรชาดก	/	/	/	/	/	-	-	/	/	7
6. ชนกชาดก	-	-	-	-	-	-	-	/	/	2
7. มโหสถชาดก	-	-	-	-	-	-	-	/	/	2
8. เตมียาชาดก	-	-	-	-	-	-	-	/	/	2
9. วิทูรชาดก	-	-	-	-	-	-	-	/	/	2
10. จันทกุมารชาดก	-	-	-	-	-	-	-	/	/	2
11. สุวรรณสามชาดก	-	-	-	-	-	-	-	/	/	2
12. นารทชาดก	-	-	-	-	-	-	-	/	/	2
13. ภูริทัตชาดก	-	-	-	-	-	-	-	/	/	2
14. เนมิราชชาดก	-	-	-	-	-	-	-	/	/	2
15. จุลปทุมชาดก	-	-	-	-	-	-	-	/	-	1
16. ท้าวปาจิต	-	-	-	-	-	-	-	/	-	1
17. รามสูญ"-เมฆขลา	/	/	-	/	/	-	/	/	-	2
18. ปาหิมพานต์	/	/	/	/	/	/	/	/	-	8
19. ลักขณวงศ์	-	-	-	-	-	-	-	-	/	1

ที่มา : สุทธิพงษ์ ศรีชุมพล. (2560). การสร้างฐานข้อมูลจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์. หน้า 206. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ตอนที่ 3 ตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อเป็นฐานข้อมูลการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การสร้างฐานข้อมูลการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีการสร้างฐานข้อมูล ภาพจิตรกรรมอีสาน โดยมีแหล่งรวมเก็บฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสานแบบเดิม ๆ และแบบปัจจุบัน จัดในลักษณะของพิพิธภัณฑ์ฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสานตามท้องถิ่น และรูปแบบในการนำไปสร้างผลิตภัณฑ์ การสร้างมูลค่าจากการสร้างผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกเพื่อเป็นการสร้างมูลค่าทางวัฒนธรรมและฐานข้อมูลการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์อันเกี่ยวข้องกับศิลปะภาพจิตรกรรม

อีสาน โดยได้ทำการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ 5 ชนิด มาเป็นตัวอย่างการผลิตสินค้าที่ระลึก ได้แก่ ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ลายบนแก้วที่ทดลองออกแบบจากภาพจิตรกรรมอีสาน ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ลายบนเสื้อยืดคอกลมที่ทดลองออกแบบจากภาพจิตรกรรมอีสาน ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ลายบนภาพติดผนังที่ทดลองออกแบบจากภาพจิตรกรรมอีสาน ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ลายบนชั้นวางพระติดผนังที่ทดลองออกแบบจากภาพจิตรกรรมอีสาน ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ลายบนกล่องเก็บของมีค่าที่ทดลองออกแบบจากภาพจิตรกรรมอีสาน

สรุปผลและอภิปรายผล

ประวัติความเป็นมาของตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสาน ความเป็นมาของภาพจิตรกรรมอีสาน ผลการวิจัยพบว่าคติความเชื่อในแนวทางศาสนาพุทธ คติความเชื่อศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์พบในพุทธประวัติ ไตรภูมิ ทศชาติชาดก เวลสันตรชาดกวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ปรีชาธรรมของชาวอีสานคติขึ้นจากคำบอกเล่าจากผู้รู้ เจ้าอาวาสเป็นผู้กำหนดรูปแบบแล้วให้ช่างจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ผสมเอาตามใจชอบภาพจิตรกรรมฝาผนัง

งานวิจัยพบว่า การแสดงออกทางด้านความคิดให้เห็นคุณค่าในผลงานนิยามการเลียนแบบ การเห็นความงามในธรรมชาติแล้วเลียนแบบไว้ให้เหมือนทั้งรูปร่าง รูปทรง สีสัน รูปทรงที่สวยงาม และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ถ่ายทอดลงไปในงานเป็นการสร้างงานให้ดูมีความรู้สึกต่าง ๆ ทั้งที่เป็นอารมณ์ อันเนื่องมาจากเรื่องราวและอารมณ์ของศิลปินการเขียนภาพจิตรกรรมอุทิศถวายให้พุทธศาสนาเพื่อกุศลบุญ รูปแบบของภาพวาดมีลักษณะเป็นแบบไทยประยุกต์แสดงให้เห็นถึง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ทั้งทางด้านการแต่งกาย การคมนาคม ตลอดจนด้านการดนตรี จิตรกรรมฝาผนังยังได้สะท้อนสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมร่วมสมัยกับจิตรกรรมได้อย่างดี ซึ่งเป็นผลมาจากติดต่อสัมพันธ์และการยอมรับวัฒนธรรมแบบตะวันตกและปรากฏอิทธิพลของศิลปะจีนแทรกอยู่กรรมวิธีการเขียนภาพที่แพร่หลายในช่วงเวลานั้น ยังแสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมต่างที่สอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยในสมัยนั้น

การวาดภาพจิตรกรรมแสดงอัตลักษณ์ของงานจิตรกรรมลักษณะภาพจิตรกรรมอีสาน ลวดลายภาพจิตรกรรมอีสานช่างพื้นบ้าน ผลการวิจัยพบว่าการสร้างฐานข้อมูลการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในแบบอัตลักษณ์ของงานจิตรกรรมลักษณะภาพจิตรกรรมอีสาน ลวดลายภาพจิตรกรรมอีสานช่างพื้นบ้าน อัตลักษณ์ของงานจิตรกรรมลักษณะภาพจิตรกรรมอีสาน ลวดลายภาพจิตรกรรมอีสานช่างพื้นบ้านการแสดงออกด้านความงามนอกจากจะแสดงอารมณ์ ความรู้สึกและจินตนาการส่วนตนแล้วรูปแบบของงานจิตรกรรม

จากคติธรรมของไทย เรื่องราวเนื้อหาในรูปแบบแรงบันดาลใจการสร้างสรรคเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก สะท้อนถึงคนในสังคมปัจจุบันโดยมีแรงบันดาลใจจากพระพุทธศาสนาแรงศรัทธาในการที่จะทำงานศิลปะในแนวทางของศาสนาพุทธสร้างรูปทรงที่ประกอบด้วยระนาบ เส้น สีและลักษณะผิว เพื่อสื่อความหมายและความงามของทัศนธาตุและคุณสมบัติของวัสดุในบริบทของประเพณีไทยโดยตรงหรือผ่านแหล่งแรงบันดาลใจอื่นอันมีที่มาจากกลุ่มชนชั้นสูงของสังคม เข้ามาใช้ในการศิลปะไทยสัมพันธ์กับความเชื่อในศาสนาและเพื่อแสดงให้เห็นถึงการรักษาความเป็นไทยจิตรกรรมไทยแบบประเพณีประเภทลวดลายและจากการเล็งเห็นถึงความสำคัญของเอกลักษณ์ไทยและแสดงออกในงานที่มีแบบอย่างเป็นลักษณะเฉพาะตัวพฤติกรรมระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมพฤติกรรมระหว่างมนุษย์กับความเชื่อที่ไม่มีตัวตนและพฤติกรรมมนุษย์กับคุณธรรมในสังคม ทั้งสัญลักษณ์แทนตนเองและสัญลักษณ์แทนสิ่งอื่นหรือบุคคลอื่นในสังคม กระบวนแบบเชิงจินตนาการและสัญลักษณ์

ตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่าการจัดทำเป็นตัวอย่างในรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีภาพจิตรกรรม โดยการรวบรวมความเชื่อ และภาพจิตรกรรมเกี่ยวกับฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสาน วรรณกรรมส่งอิทธิพลต่องานด้านศิลปะไทยทั้งทางด้านสถาปัตยกรรมที่มาจากความเชื่อและคตินิยม เช่น รูปคน รูปเทวดา รูปสัตว์ รูปยักษ์ เป็นต้นตัวละครมีการแสดงท่าทางตามเนื้อเรื่องเป็นสำคัญ อีกทั้งเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับที่โดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะรวมทั้งสีผิวของตัวละครมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด การแต่งกายสามารถแบ่งตัวละครหลักได้จากลวดลายของเสื้อผ้าและยังแฝงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นจากลายผ้าแต่งตามความนิยมในสมัยนั้น เช่น ปรากฏในลวดลายผ้าขึ้นที่มีลวดลายเฉพาะถิ่น การแต่งกายของชาวบ้านนั้นโดยมากฝ่ายชายจะไม่นิยมสวมเสื้อ นอกจากนี้การแต่งกายสามารถบอกชนชาติอื่น ๆ ที่เข้ามามีอิทธิพลในสมัยนั้นได้แก่ชนชาติจีน อินเดีย และชาติตะวันตกปรากฏอยู่ใน

การจัดวางตัวละครจะอยู่จุดศูนย์กลางของภาพเนื้อหาโดยมีองค์ประกอบของเรื่องล้อมรอบและจะเห็นเนื้อหาของเรื่องราวได้ครบถ้วน บางแห่งใช้ตัวหนังสือกำกับภาพเพื่อเพิ่มความเข้าใจในเนื้อความได้ง่าย มุมมองภาพเป็นภาพเป็นแบบที่มองจากที่สูง เรียกว่า มุมตานก (Bird's eye view) แบบจิตรกรรมไทยแบบประเพณี (Thai Traditional Painting) ตัวละครประเภทสัตว์ มักนิยมแสดงท่าทางเคลื่อนไหวตลอดเวลา เช่น มักจะขดเกี่ยวกันไปมา สัตว์สี่เท้ามักจะยกขาข้างหนึ่ง ลักษณะการเขียนภาพนิยมภาพพิมพ์ซ้ำ ๆ คือหาบจากแบบเดียวกันแต่อาจลงสีคนละอย่าง สัตว์ที่มักปรากฏในภาพแต่ไม่เกี่ยวกับเนื้อเรื่องได้แก่ นกชนิดต่าง ๆ ปลา งู ลิง กวาง เสือ แล่น เป็นต้น เพื่อแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ สัตว์บางชนิดแฝงคติเช่น เต่ากับนกในวัดสระบัวแก้ว เป็นเรื่องราวเตือนสติเรื่องการใช้คำพูด

พูดมากตายง่าย ประเพณีและการละเล่นที่ปรากฏในภาพมีประเพณีสงกรานต์หรือประเพณีรดน้ำเพื่อรับตำแหน่งกษัตริย์ หรือพระชั้นผู้ใหญ่ที่มีอิทธิพลมาจากล้านช้าง การสู่ขวัญที่ปรากฏในเรื่องพุทธประวัติและพระเวสสันดรชาดก ตอนประสูติ การเขียนภาพพุทธประวัติในจิตรกรรมฝาผนังนั้น จิตรกรมักเลือกตอนสำคัญมาเขียน เช่น พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน พระเจ้าสุทโธทนะกับพระนางสิริมหามายา เจ้าชายสิทธัตถะประสูติ มหาภิเนษกรรม ณ ตรัสรู้ เป็นต้น ประเพณีแรกนาขวัญในพุทธประวัติและพระลามา พระลักษณะ รามเกียรติ์ฉบับอีสาน การละเล่นเป็นการรำฟ้อนโดยมีเรื่องดนตรีประกอบพื้นบ้านคือแคน ปรากฏมีการแสดงหมอลำ รำมวยในภาพประกอบเรื่องพระเวสสันดร เรื่องราวในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในสมัยนั้น ๆ บ่งบอกถึงวิถีการดำเนินชีวิต การแต่งกายประเพณีเกี่ยวกับชีวิตตั้งแต่การเกิด การโกนจุก การศึกษา การบวช การแต่งงาน การทำมาหากิน การทำศพ ประเพณีอื่น ๆ การละเล่นตลอดจนมหรสพ เนื้อหาที่สอดแทรกคติความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ โดยมีภาพพระมาลัยโปรดนรก ภาพการทรมานร่างกายของคนในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่ชมภาพนั้นเกิดความกลัวต่อบาปและเตือนสติให้ชวนชวยในการทำดี อีกทั้งสร้างจิตสำนึกบาปบุญใช้สอนบุตรหลานโดยใช้ภาพเป็นสื่อ

การวาดลวดลายประกอบต้นไม้ ใบไม้ลายละเอียดเล็ก ๆ มักใช้วิธีการกระทุ้งสี โดยผู้คนที่ทำจากปลายไม้ทุบ แล้ววาดลายทับให้มีมิติ ส่วนลายมักใช้ลวดลาย ลายกระหนก ลายกระจัง ลายประจายาม ลายเครือเถา เป็นต้นประกอบ บางจุดใช้ตัวละครในเรื่องวาดสอดแทรกอยู่ด้วย อาคารที่อยู่อาศัยหลังคาส่วนใหญ่จะมีจั่วทรงไทย ส่วนซุ้มประตูมีการเขียนแบบแก่งจันทน์ปรากฏอยู่บ้าง ลักษณะเขียนแบบจิตรกรรมไทยประเพณีหากเป็นที่พักของตัวละครหลักจะเป็นอาคาร ที่มีลวดลายประดับงดงาม ประกอบด้วยรูปร่าง เส้น และสี รูปร่างของภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเริ่มเขียนจากเส้นรอบนอกแล้วลงสีพื้น จากนั้นตัดเส้นรายละเอียดภาพในรูปร่าง ไม่มีการระบายแสงเงา ไม่เน้นกล้ำเนื้อและสัดส่วนที่เหมือนจริงเป็นรูปร่างที่เน้นการสื่อความหมายและอารมณ์ของตัวละคร การเขียนรูปร่างมักมาจากของจริง แต่ช่างแต้มนำมาเขียนในรูปแบบและความรู้สึกของช่างแต้เอง โดยเขียนอย่างอิสระไม่มีกรอบตายตัว ภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่พุทธศาสนา ผ่านเรื่องราวพุทธประวัติ พุทธชาดกและวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเล่าเรื่องราว นำมารวบรวมเขียนขึ้นให้เป็นหลักฐานในลักษณะเป็นรูปเล่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสาน ในปัจจุบันเป็นการถ่ายทอดโดยการบอกเล่ากันต่อ ๆ มารุ่นสู่รุ่น ซึ่งลักษณะการบอกเล่านี้อาจจะทำให้ความรู้บางอย่างตกหายไปบ้าง

การที่จะอนุรักษ์ก็จำเป็นที่จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร ด้วยการรวบรวมเขียนเป็นเอกสารหรือจัดทำเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ แล้วแจกเผยแพร่ต่อไป การจัดทำฐานข้อมูลภาพ

จิตรกรรมอีสานนี้ควรจัดทำเป็นหนังสือขนาดเล็ก หรือเป็นหนังสือพกพาได้สะดวกส่งไปตามห้องสมุดต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รู้จักเพราะว่าปัจจุบันความรู้เรื่องนี้มีน้อยลงมากแล้ว ควรมีการจัดทำเป็นรูปเล่มเกี่ยวกับเรื่องฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสานโดยตรง ควรจะเผยแพร่แจกไปตามศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดต่าง ๆ ด้วยเพราะศูนย์วัฒนธรรมนั้นเป็นแหล่งรวมเกี่ยวกับเรื่องของชนบทรรมนิยมประเพณีไทย จึงนับว่าเป็นการอนุรักษ์ข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสานได้อีกวิธีหนึ่ง

ตัวละครในวรรณกรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อเป็นฐานข้อมูลการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การสร้างฐานข้อมูลการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์การบรรจุลงในหลักสูตร เป็นการสอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาหลักสูตรให้นักเรียน นักศึกษาได้เรียน ได้แนวคิดว่าการบรรจุลงในหลักสูตรโดยการสอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาให้นักเรียนได้เรียนในชั้นเรียน ตลอดจนการนำเนื้อหาเรื่องฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสานซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีคุณค่าทางความงามที่มีต่อมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ต้องมี “สุนทรียวัตถุ” ที่เป็นได้ทั้งสุนทรียวัตถุที่เกิดในธรรมชาติและสุนทรียวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นจากสาระสำคัญในการสร้างสรรค์สุนทรียวัตถุบนพื้นฐานความคิดเกี่ยวกับคุณค่าทางความงามภายใต้สุนทรียศาสตร์ของยุคต่าง ๆ สามารถสะท้อนความเป็นไปในการดำเนินชีวิตมนุษย์ในแต่ละยุคได้เป็นอย่างดีกับงานวิจัยเรื่องการสร้างฐานข้อมูลจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์

การสร้างมูลค่าทางวัฒนธรรมและฐานข้อมูลการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์อันเกี่ยวข้องกับศิลปะภาพจิตรกรรมอีสานการสร้างมูลค่าจากการสร้างผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกเพื่อเป็นการสร้างมูลค่าทางวัฒนธรรมและฐานข้อมูลการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์อันเกี่ยวข้องกับศิลปะภาพจิตรกรรมอีสานในการฝึกอบรมให้ชุมชนได้พัฒนาศักยภาพตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยได้ทำการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ 5 ชนิดมาเป็นตัวอย่างการผลิตสินค้าที่ระลึกสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หรือ Creative Economy (CE) ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม (Heritage or Cultural Heritage) เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และสภาพสังคม ประเภทศิลปะ (Arts) เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์บนพื้นฐานของศิลปะ และวัฒนธรรม และประเภสื่อ (Media) เป็นกลุ่มสื่อผลงานสร้างสรรค์ที่สื่อสารกับคนกลุ่มใหญ่ ทั้งยังสามารถพัฒนารูปแบบสินค้าในรูปแบบการจัดการประเภทสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่แตกต่างกัน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มการออกแบบกลุ่ม New Media (เช่น ซอฟต์แวร์ และเนื้อหาดิจิทัล) และกลุ่มบริการทางความคิดสร้างสรรค์ (Creative Services) เช่น บริการทางโฆษณา นันทนาการ งานวิจัยและพัฒนาซึ่งความคิด

สร้างสรรค์ (Creative Ideas) ทั้งนี้ ความคิดสร้างสรรค์ เกิดจากการมีทักษะในการคิด (Thinking Skills) และการมีความคิดริเริ่ม (Originality) ซึ่งต้องมีการเรียนการสอน ฝึกฝน กันในระดับโรงเรียน มหาวิทยาลัยอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การสร้างฐานข้อมูลจากภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสาน ตลอดจนการจัดนิทรรศการ การลงเว็บไซต์เผยแพร่ จัดทำเป็นหนังสือเรื่องภาพจิตรกรรมอีสาน น่าจะจัดเป็นนิทรรศการตามโรงเรียนมีการจัดนิทรรศการวิชาการ ฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสานและลงเว็บไซต์ การอนุรักษ์ด้วยการจัดนิทรรศการเป็นวิธีที่มักจะใช้บ่อยในวงการศึกษา นอกจากนี้รัฐบาลควรจัดสถานที่เรียนรู้ภาพจิตรกรรมอีสานให้แก่ประชาชน ตลอดจนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ภาพจิตรกรรมอีสานด้วย ซึ่งเจ้าของกิจการร้านค้าภาพจิตรกรรมอีสาน กล่าวว่าถ้ารัฐบาลมีการจัดสถานที่เรียนรู้เกี่ยวกับภาพจิตรกรรมอีสาน คงจะมีคนสนใจไม่น้อยทีเดียว และอาจจะสร้างพิพิธภัณฑ์ภาพจิตรกรรมอีสาน เพื่อให้ประชาชนที่สนใจได้ศึกษา นับว่าเป็นการอนุรักษ์ที่ควรจัดโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นต้น

ข้อเสนอในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์และสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ผลการวิจัยทำให้ทราบถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเป็นส่วนหนึ่ง ของการดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เป็นโอกาสที่ดีที่จะได้รับความร่วมมือจากคนในพื้นที่ รัฐบาลและกรมศิลปากรควรมาทำความเข้าใจกับท้องถิ่น แจ้งให้ท้องถิ่นได้ทราบว่ามิชอบเขตหน้าที่ทำงานได้แค่ไหน มีงบประมาณหรือความรู้ทางวิชาการสนับสนุนให้หรือไม่

2) ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ควรให้ความสำคัญกับความต้องการของคนในชุมชนที่ต้องการแสดงออกถึงการเข้ามามีส่วนร่วม เห็นความสำคัญของศิลปกรรมท้องถิ่นด้วยการให้ความร่วมมือทั้งทางด้านงบประมาณ การประสานงานระหว่างกรมศิลปากรกับประชาชนในพื้นที่ ควรส่งเสริมการให้ความรู้ทางวิชาการเพื่อที่จะได้นำความรู้ที่ได้รับมาช่วยชาวบ้านในการดูแลรักษาวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการจัดทำเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดทำเป็นโครงการที่มีความต่อเนื่อง ควรให้ความสนใจและรณรงค์ส่งเสริม จัดงานประเพณีต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างความรัก ความหวงแหนให้เกิดขึ้นกับวัฒนธรรมของท้องถิ่น

3) การซ่อมแซมทำให้ภาพเสียหายเช่น วัดหัวเวียงรังสี ทำให้ภาพเสียหายไปขณะซ่อมแซมหรือต่อเติมอาคาร ควรให้ความสำคัญกับภาพเขียน

4) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการ ศิลปกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน ในแต่ละรูปแบบเพื่อให้ทราบถึงปัญหาในแต่ละจุด ตัวแปรที่ส่งผลกระทบและก่อให้เกิดปัญหานั้น ๆ อะไรคือตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของรูปแบบการบริหารจัดการนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาเหล่านั้นให้ตรงจุด และเป็นแนวทางให้ได้ศึกษาเป็นแบบอย่างต่อไป

5) ควรมีการศึกษาวิจัยศิลปกรรมท้องถิ่นภาคอีสานนั้น สามารถนำไปใช้กับท้องถิ่นอื่น ๆ หรือในประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างเหมาะสมหรือไม่ ควรมีการพัฒนาปรับปรุงในด้านใดได้อีก ควรให้มีการอนุรักษ์ฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสานโดยมีแหล่งรวมเก็บข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสานแบบเดิม ๆ และแบบปัจจุบัน จัดในลักษณะของพิพิธภัณฑ์ฐานข้อมูลภาพจิตรกรรมอีสานตามท้องถิ่น ซึ่งเราจะได้ศึกษาเกี่ยวกับ ภาพจิตรกรรมอีสาน ทั้งรูปแบบวิธีการรูปแบบสถาปัตยกรรม เป็นต้น

บรรณานุกรม

- Ariwong, C. (1993). *Study of Ramayana murals at Sala Mondop, Wat Phra Chetuphon Wimolmangkam*. Bangkok : Silpakorn University.
- Benjapong, J. (2006). *Islamic motif decorative in Thai art (16th-18th centuries A.D.)*. Bangkok : Silpakorn University.
- Chaikun, C. (1993). *Western influence In the mural painting Mahaprabharattham Worawihan*, Bangkok : Silpakorn University.
- Charoenkitamon, P. (2005). *A study of mural painting at Wat Aryaram, Wat Photharam, Ratchaburi*. Bangkok : Silpakorn University.
- Houngsmut, T. (2007). *An existence of fear which is hiding under the human mind in the form of metaphysics painting*. Bangkok : Silpakorn University.
- Khamtrong, S. (2007). *The foreigners images in Thai tradition painting between late 17-18 century A.D*. Bangkok : Silpakorn University.
- Lamom, S. (2009). *Movement in Thai paintings*. Bangkok : Silpakorn University.
- Phinsri, K. (1997). *An Analysis of Western Influences on Thai Art and Culture as Reflected in Thai Mural Painting the Reign of King Rama V : A Case Study in Rhodinimtra Sathitmahasimaram Temple*. Bangkok. Silpakorn University.

- Poplarb, W. (2003). **The study of Wat Suwandararam's mural painting, Ayutthaya.** Bangkok : Silpakorn University.
- Preediyaphan, A. (2004). **The influence of Chinese art and reflection of Chinese lifeway from the Wat Phachetuphol mural painting,** Bangkok : Silpakorn University.
- Rojnanont, U. (2010). **The mural painting in The Ubosoth of Wat Viharnberg, Phatthalung Province.** Bangkok : Silpakorn University.
- Sawatdirak, K. (2010). **Style of Suburb Mural Painting in The Reign of King Rama IV Period Wat Bang Nam Peung Nok, Samut Prakan.** Bangkok : Silpakorn University.
- Sawatdirom, K. (1996). **Thai ornament in contemporary painting.** Bangkok : Silpakorn University.
- Sipho, S. (2005). **Beliefs in animal sculptures appear in the religion of Khon Kaen Municipality, Tambon Na Muang, Amphoe Mueang, Khon Kaen Province.** Mahasarakham University.
- Srisukprasert, T. (1994). **Abstract painting from Thai traditional form.** Bangkok : Silpakorn University.
- Srutongprasert, A. (2007). **Sukhothai Thammathirat Open University,** Bangkok : Silpakorn University.
- Sukkatha, P. (1990). **The study of paintings in Pra Ubosotha at Wat Nang Nong.** Bangkok : Silpakorn University.
- Sukporn, C. (2004). **Museum of Thai Mural paintings,** Bangkok : Silpakorn University.
- Sukyardjaroen, S. (2010). **A study on literature scene from mural paintings inside Phra Ubosoth and Phra Vihara in Bangkok During The Reign of King Rama I-V.** Bangkok : Silpakorn University.
- Suwannarat, J. (2004). **Style and concept of Kuti's mural paintings in Pattani and Narathiwat.** Bangkok : Silpakorn University.
- Tangprakob, S. (2009). **Sand painting,** Bangkok : Silpakorn University.

- Tangtulanon, K. (2011). **An analytical study of the buddha dhamma found on mural painting in the uposatah hall at Wat Thong Thammachat Waraviharn.** Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Thani, P. (2001). **A study of the living and living conditions as seen in the picture of the mental facade of Wat Ban Ban Tambon, Ban Khong Subdistrict, Photharam District, Ratchaburi Province.** Bangkok : Silpakorn University.
- Thonginnetra, A. (1982). **A study of Thai costume from mural painting during the reign of King Rama IV,** Bangkok : Silpakorn University.
- Triphanuwan, C. (2006). **Women's dress Study of murals Rama III.** Bangkok : Silpakorn University.
- Uanomjitkul, P. (2010). **Animals in Thai visual art : 1934-2007.** Bangkok : Silpakorn University.
- Uluchata, P. (1990). **"Understanding Thai art" in art and Thai society.** Bangkok : Sukhothai Thammathirat University.
- Warnjing, D. (1998). **The Thai rural life in Thai painting.** Bangkok : Silpakorn University.
- Wichaikul, S. (1993). **Study of costumes from church murals. Wat Na Phra That Pak Thong Chai Nakhon Ratchasima.** Mahasarakham : Srinakharinwirot University.